

Конкурентоспособност и инвестиции

Съвет за икономическо развитие и социални политики

3 май 2012 г.

Администрация на Президента на Република България

Съдържание

- **Просперитет и повишаване на конкурентоспособността** стр. 4

Цел: Да постигнем общ език и начин на мислене за водещите клъстери и икономическата политика

- **Предложения за насърчаване на инвестициите** стр. 16

Цел: Да постигнем консенсус по конкретни предложения за приоритетни сектори за привличане на инвестиции и промяна в инвестиционната рамка

- **Обобщение, конкретни стъпки и въпроси за дискусия** стр. 25

Цел: Да подложим на обсъждане и потвърдим приоритетите пред икономическата политика на България

Част 1:
Просперитет и повишаване на
конкурентоспособността

Цел:
Да постигнем общ език и начин на мислене за
ведещите клъстери и икономическата политика

Предложената рамка е използвана при формулирането и провеждането на икономически политики в държави като Финландия, Ирландия, Сингапур

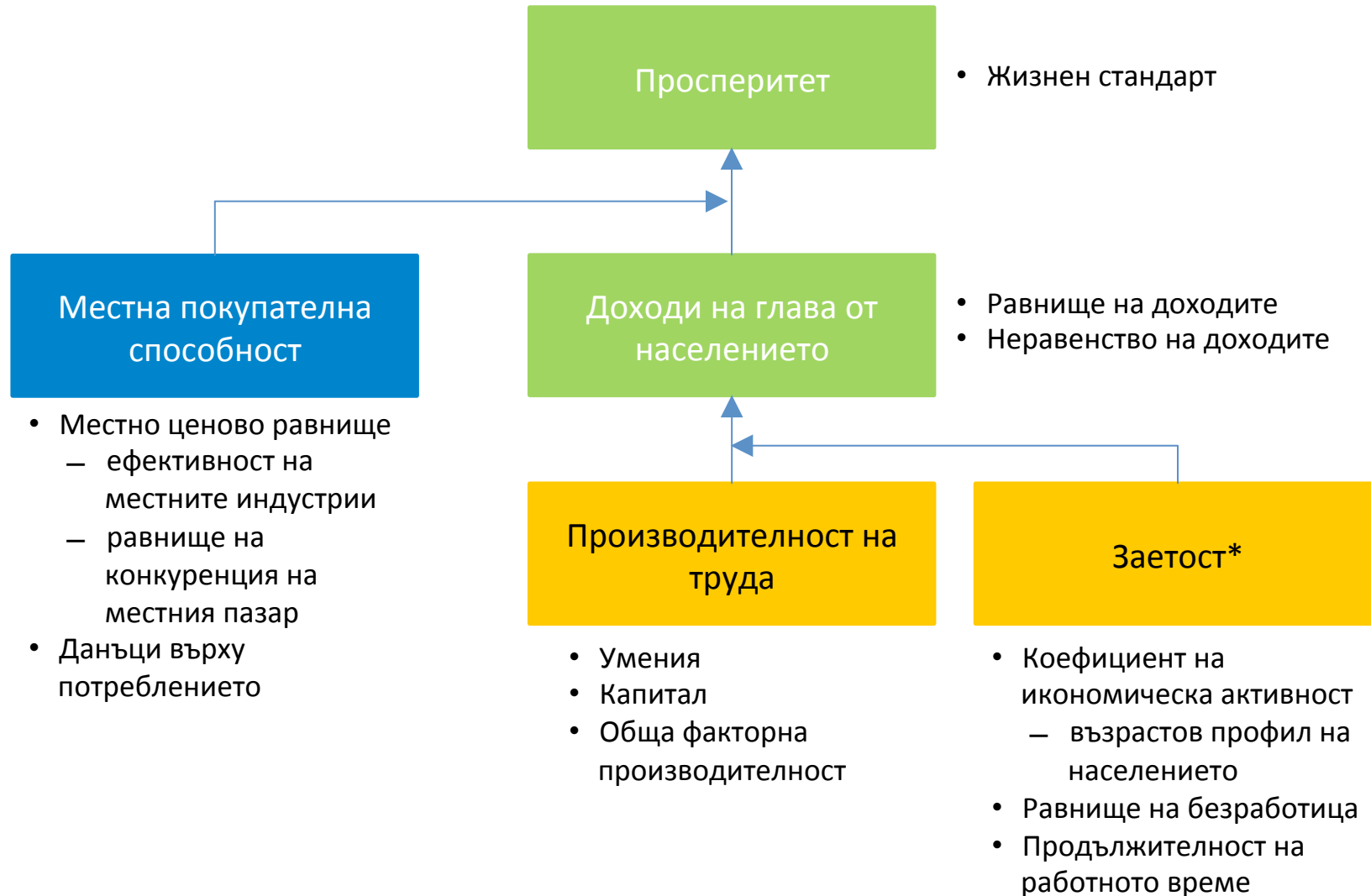
Пример за успешно развита икономическа политика

Ирландия

- Към края на 50-те години Ирландия претърпява сериозна демографска криза – големи вълни от емигранти напускат страната, образованието е на изключително ниско ниво, БВП на глава от населението е ниско и не се виждат перспективи за подобрене
- В състояние на тежка и продължителна икономическа рецесия държавата взема решение да създаде Агенция за индустриално развитие (Industrial Development Agency), която да приоритизира индустрии, произвеждащи стоки с относително ниски транспортни разходи спрямо пазарната им стойност предвид географското положение на Ирландия
  - IDA разпознава като целеви клъстерите с голям потенциал за износ, атрактивни работни места за квалифицирани служители и с възможности местни фирми да бъдат доставчици - електроника, софтуер, фармацевтика и международни финансови услуги
  - Агенцията развива богата база данни от потенциални международни инвеститори и поддържа връзки с висшия им мениджмънт, като непрекъснато промотира предимствата да се инвестира в Ирландия
- Координираната клъстерна политика донася на Ирландия обрат в негативния демографски прираст и поставя държавата на 8 място в света по БВП на глава от населението за 2010 г. В процеса, Ирландия получава най-високите нетни трансфери на глава от населението от ЕС, като 50% от дейностите на държавните им координационни звена са финансирани с европейски пари

Просперитетът може да се повиши трайно само чрез повишаване производителността на труда

* Повишаването на заетостта има ограничен положителен ефект (не може да бъде надвишена 100% заетост), и то само при ниска заетост

Висока производителност могат да постигнат само конкурентоспособни фирми

- Конкурентоспособността се изразява в способността на фирмите, които работят в даден географски район, **да се конкурират успешно** на международните пазари, като междувременно **подобряват жизнения стандарт** на гражданите

- Конкурентоспособността зависи от **дългосрочната производителност**, произтичаща от човешките, капиталовите и природните ресурси на една нация
  - Производителността **създава устойчив жизнен стандарт** (заплати, възвращаемост на капитала, възвращаемост от природните ресурси)
  - За просперитета не е важно **в кои** индустрии се конкурира една нация, а **как** се конкурира в тези индустрии
  - Производителността в една национална икономика е резултат от **дейността на местни и чуждестранни фирми**

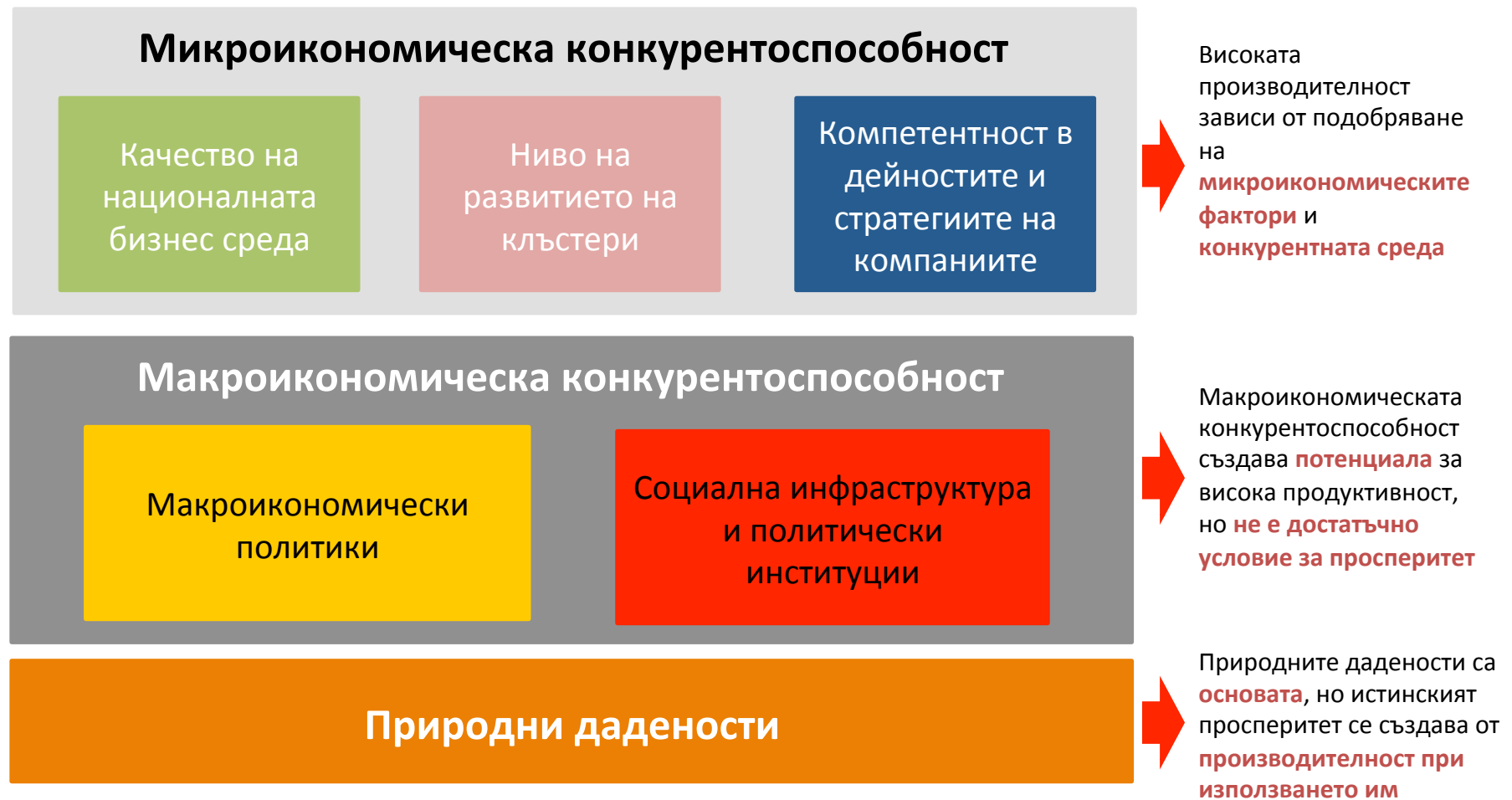

- Само конкурентоспособни предприятия могат да **създават благосъстояние и работни места**
- Нациите се конкурират в стремежа си да предложат **най-продуктивна среда за бизнеса**
- Публичният и държавният сектори играят **различни, но взаимосвързани роли** при създаването на продуктивна икономика

Компоненти на конкурентоспособността

Конкурентоспособността зависи от 3 основни групи фактори

Успешният към момента подход за повишаване на конкурентоспособността в България е фокусиран върху макроикономическите политики, но изостава в социалната инфраструктура

Макроикономически политики

- **Фискална политика**
  - бюджетен излишък / дефицит
  - държавен дълг
- **Парична политика** (*ограничени възможности за прилагане в България в условия на валутен борд*)
  - инфлация
  - управление на бизнес циклите
  - спестявания

Социална инфраструктура и политически институции

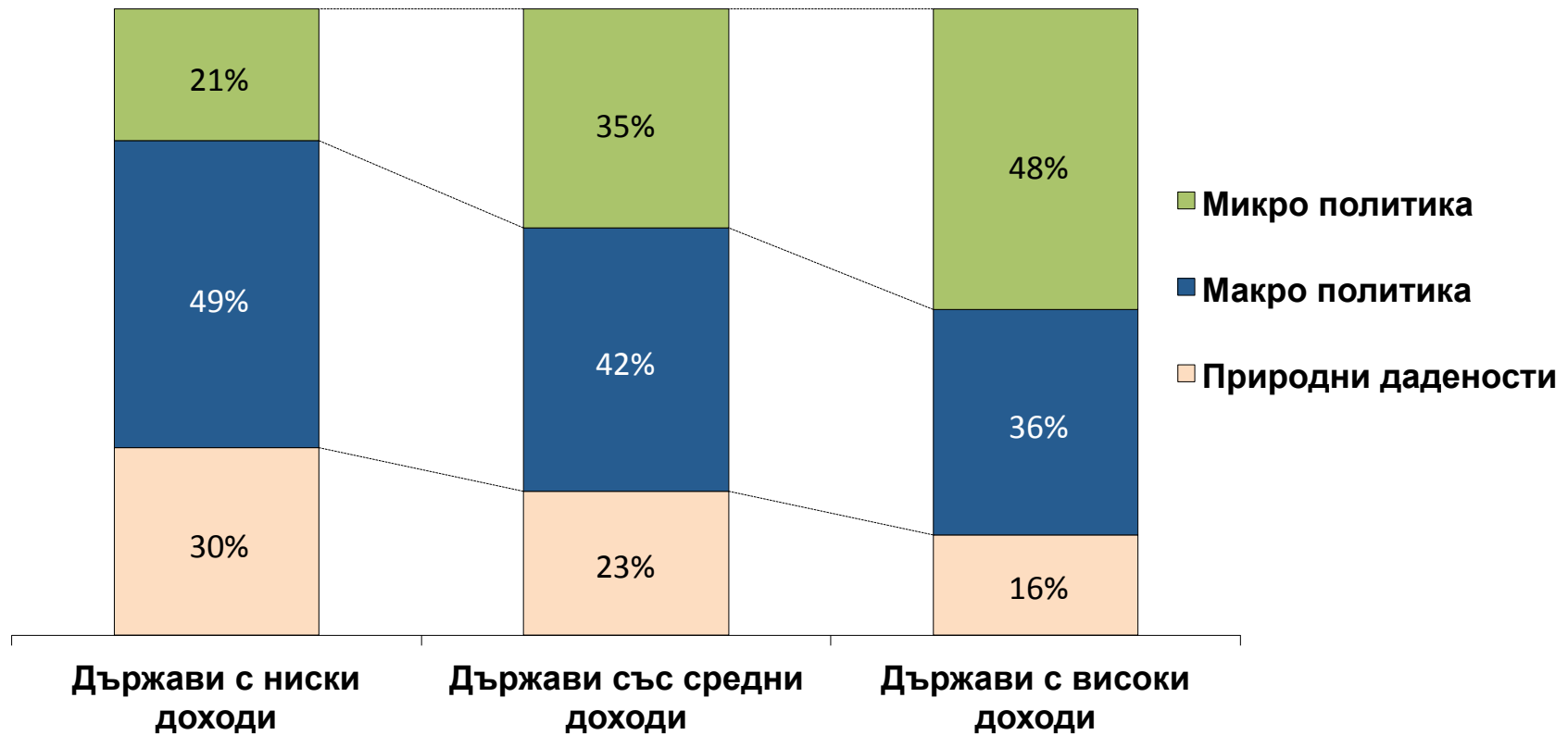
- **Развитие на човешките ресурси**
  - основно образование
  - здравеопазване
- **Политически институции**
  - политическа свобода
  - прозрачност и отчетност
  - политическа стабилност
  - ефективност на правителството
  - децентрализация на икономическата политика
- **Върховенство на закона**
  - сигурност
  - граждански права
  - независимост на съдебната власт
  - ефективност на правната
  - свобода от корупция

По пътя към държава с високи доходи: силен фокус върху микро политиката

Относителна важност на 3-те групи фактори

Съвременната успешна икономическа политика се провежда на ниво клъстер, а не на ниво сектор

Състав на клъстера

- Компании, подизпълнители и потребители в сектора
- Организации за сътрудничество и координация
  - стопански камари
  - индустриални организации
  - лицензионни бордове
  - маркетингови организации
  - организации за стандартизация
  - организации за лицензиране и подготовка на кадри и т.н.
- Образователни институции
  - специализирани университети
  - специализирани средни училища
- Изследователски институции
- Организации за качествен контрол
- Специализирана работна сила

Във **ВСЕКИ** клъстер трябва да се уточнят **ролите** на участниците, **необходимите умения** и **инструментите** за развитие на клъстера

Клъстерите имат редица преимущества пред традиционната секторна политика

- Създават форум за **сътрудничество** между частния сектор, търговските асоциации, правителството, изследователските и образователните институции
- Осигуряват координация между обучението и наемането на специализирани кадри
- Подобряват взаимодействието между фирми, произвеждащи взаимосвързани продукти в различни сектори (доставчици и потребители на продукти на сектора)
- Събират **фирми от всякакъв размер**, включително и МСП
- Създават **механизъм** за **конструктивен** диалог между правителството и бизнеса
- Могат да бъдат инструмент за **идентифициране на проблеми** и **предлагане на решения**
- Средство за инвестиции, което може да подсилва **множество фирми/институции едновременно**
- Създават условия за **пазарна конкуренция**
- Клъстерите **повишават конкурентоспособността** и **оперативната ефективност**
- Стимулират и правят възможни **иновациите** и спомагат за **комерсиализацията** на идеите

Координацията и клъстерите изискват нов начин на формулиране и провеждане на икономическа политика

Необходим е координиращ процес във всеки клъстер, чрез който представители на ангажираните институции да формулират и прилагат икономическата стратегия на държавата

Необходима е икономическа стратегия, изградена върху уникалните предимства на България

Има съществена разлика между подобряване на политиките и стратегия за развитие

Определянето на приоритетите и придържането към тях са необходими за създаването на национална икономическа стратегия

Национално позициониране

- Каква е **специфичната конкурентна позиция** на една държава, предвид нейното местоположение, наследство, съществуващи и потенциални силни страни
  - Какви са уникалните предимства като място за правене на бизнес?
  - За какви видове дейности и клъстери?
  - Какви роли спрямо съседите, региона и останалия свят?

Развитие на уникални силни страни

- Какви **елементи** от **бизнес средата** могат да бъдат уникални силни страни спрямо конкурентите/съседите?
- Кои **съществуващи** и **нововъзникващи** клъстери представляват местните предимства?

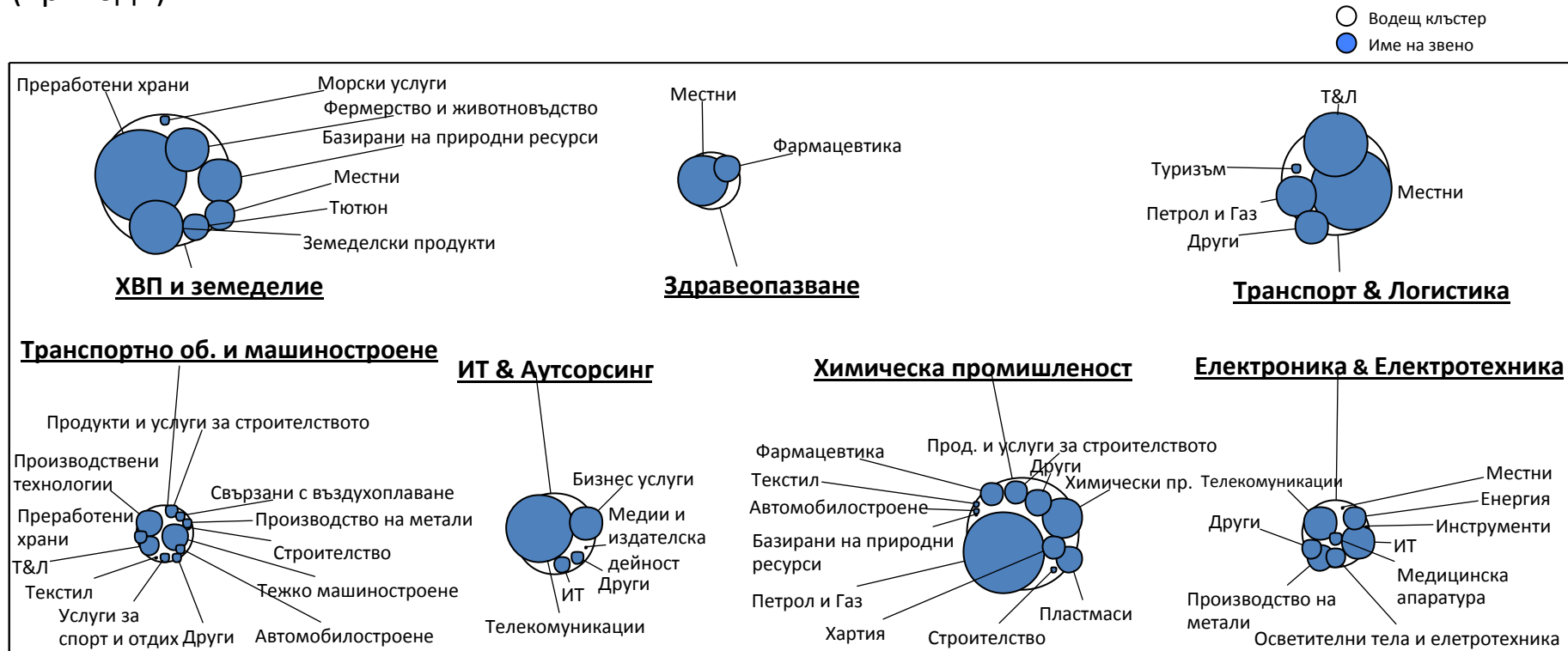
Постигане и поддържане на паритет с конкурентите

- Към кои **слаби страни** трябва да се насочим, за да премахнем основните ограничения и да постигнем паритет с конкурентните държави?

Формирането на звена на конкурентоспособност във водещите клъстери вече е започнало

Структура на водещите клъстери на българската икономика (приходи)

Водещите клъстери в икономиката обединяват както местни индустрии, така и производствени, експортно-ориентирани звена на конкурентоспособност⁽¹⁾

Бележки: (1) Звената с производствено-експортен потенциал продават продукти и услуги извън границите на икономическия си регион. Те концентрират производството си в конкретен регион поради конкурентните предимства, които той им предоставя. (2) Местно звено е такова, което обслужва единствено местния пазар

Източници: Център за икономически стратегии и конкурентоспособност, Амадеус, Европейска клъстерна обсерватория

Част 2:
Предложения за насърчаване на инвестициите

Цел:
Да постигнем консенсус по конкретни предложения за приоритетни сектори за привличане на инвестиции и промяна в инвестиционната рамка

Визия за България 2020

- Как би изглеждала България, ако всички градове имаха високотехнологични производства като Ботевград? Какъв би бил БВП на България и средните заплати, ако всички градове в България произвеждаха същия БВП като Севлиево?

- Визия за България 2020:
  - Макроикономическа стабилност и членство в Евронзоната
  - Изградена модерна инфраструктура
  - Позициониране на България на световната карта на износителите в поне няколко средно- и високо-технологични сектора
  - Специализирано образование, което да е координирано с развиващите се клъстери в страната
  - Развита иновационна дейност със средноевропейско ниво патентни заявки
  - Коренна промяна на структурата на заетостта към сектори с по-висока добавена стойност и покачване на добавената стойност на традиционните клъстери с високо ниво на износ
  - Всеки български град с обособена индустриална зона и поне няколко значими средно- и високо-технологични фирми
  - Реална безработица от под 7% и високо покачване на производителността на труда

Средноевропейски стандарт на живот

Приоритетни сектори за привличане на чуждестранни инвестиции

Стратегията на България за ПЧИ комбинира традиционни сектори и сектори на бъдещето с цел създаването на устойчиви индустриални клъстери

- **Електроника и електротехника, транспортно оборудване и машиностроене, химическа промишленост и пластмаси, ХВП, логистика, ИТ, аутсорсинг** – сектори с висок приоритет, в които България има определени конкурентни предимства (традиции, география, образование, работна ръка, ценово предимство) и които имат голям потенциал за развитие на експорта, заетостта и регионалното развитие. Не са необходими сериозни институционални изменения за привличането на инвестиции
- **Здравеопазването и фармацевтиката** са сектори с висока добавена стойност и висок потенциал, но изискват институционални усилия с оглед привличането на значими инвестиции. Необходима е цялостна ангажираност на правителството и местните администрации, както и стратегия за тези сектори, за да се развиват успешно
- България също трябва да изгражда база и капацитет в няколко избрани индустрии с перспектива за развитие в световен мащаб в следващите 5-10 години. Индустрии с висок потенциал, в които България има определени традиции и дадености, които може да надгражда и да развива, са **чистите технологии и био-технологиите**

Инициативи и мерки за ускорено привличане на инвестиции

- Създаването на среда за ускорено привличане на инвестиции може да бъде заложено и при планирането на оперативните програми за периода 2014-2020г. : (а) изграждане на индустриални зони, (б) маркетинг на България като инвестиционна дестинация и (в) изграждане на екипи по общини, които да се посветят на активно привличане на инвеститори
- В краткосрочен план държавите „плащат“ за ниска конкурентоспособност чрез стимули. В дългосрочен план просперитет може да бъде гарантиран само чрез повишаване на конкурентоспособността
- Привличането на инвестиции (местни и чужди) би следвало да се превърне в национална цел с ясна и конкретна ангажираност от страна на правителството, общините, бизнеса и неправителствения сектор. Необходими са и **комплексни мерки** за усиленото привличане на инвестиции т.е. ангажираност на няколко министерства и институции:
  1. Сливане на БАИ и ИАНМСП в Българска агенция за **инвестиции и експорт**
  2. Конкретни стимули за привличане на инвестиции
  3. Национална програма за развитието на индустриални зони и високотехнологични паркове
  4. Национален план за децентрализация, обвързан с привличането на нови инвестиции
  5. Улесняване на процедурата за издаване на бизнес визи за инвеститори от определени страни (Китай, Индия, Турция и други)

1. Сливане на БАИ и ИАНМСП в Българска агенция за инвестиции и експорт

- Бордът на директорите да се състои от ключови министерства и агенции, както и независими представители на бизнеса
- По-големи правомощия относно обслужването на инвестициите „на едно гише“
- По-големи правомощия и бюджет за цялостен маркетинг и ПР на България и за развитие на конкретни маркетингови инициативи в приоритетните сектори

2. Конкретни стимули за привличане на инвестиции

А. Насърчителни мерки за експортно-ориентирани услуги, образование и наука

Категоризиращи критерии		Стимули			
Сектор на инвестиция	Минимален брой разкрити работни места	Отстъпване на осигуровките на работодателя за 3 години (в София)	Отстъпване на осигуровките на работодателя за 5 години (извън София)	Двойно отчитане на определени разходи за обучение на персонала	Намален или 0% корпоративен данък
ИТ, оутсорсинг, здравеопазване	50	Да	Да		
Образование	10	Да	Да	Да	Да
Научноизследователска дейност	10	Да	Да	Да	Да

Б. Насърчителни мерки за производствени инвестиции

Категоризиращи критерии			Стимули				
Клас на Инвеститор	Сумарна стойност на капиталова инвестиция и разход заплати за 3 г.	Сектор на инвестиция	Отстъпено право на строеж	Отстъпване на осигуровките на работодателя за 3 г.	Приоритетен административен процес	Изграждане на инфраструктура до 20% от стойността на проекта	Кредит на корпоративен данък
Клас 1	> €50 мн (50% за райони с висок брой безработни)	Всички производствени сектори	Да	Да	Да	Да	Да
Клас 2	от €10-50 мн (50% за райони с висок брой безработни)	Всички производствени сектори	Да	Да	Да	Не	Не
Клас 3	до €10 мн (50% за райони с висок брой безработни)	Приоритетни сектори	Да	Да	Не	Не	Не

Всички стимули за инвестиране трябва да отговарят на два критерия:

- Да имат позитивен или поне неутрален ефект за бюджета
- Да са в синхрон с правилата на ЕС за държавна помощ

Сърбия предлага много агресивни стимули за инвеститори, като субсидиите се предоставят при стартиране на инвестицията

Субсидии		
Допустими инвестиции	Преки инвестиции от специално значение	
	Промисленост	
	Капиталоемки и трудоемки проекти	Трудоемки проекти
Размер на субсидия (в евро)	До 20% от общия размер на инвестициите	До 20% от общия размер на инвестициите
Минимален размер на инвестициите	200 млн евро	50 млн евро
Минимален брой на на нови работни места	1,000	300

Субсидии					
Допустими инвестиции	Преки инвестиции				
	Промисленост			Международно търгуеми услуги	Туризъм
	Инвестиране реализирано в по-слабо развитите региони и райони с особен държавен интерес	Инвестиции в автомобилната промишленост, електроника и ИТ реализирани в региони с особен държавен интерес	Инвестиране реализирано в други региони на Република Сърбия	Инвестиции във всички региони на Република Сърбия	Инвестиции от стратегическо значение във всички региони на Република Сърбия
Размер на субсидия (в евро)	4,000 -10,000 евро / на създадено работно място	5,000 -10,000 евро / на създадено работно място	2,000 -5,000 евро / на създадено работно място	2,000 -10,000 евро / на създадено работно място	2,000 -10,000 евро / на създадено работно място
Минимален размер на инвестициите	0.5 млн евро	0.5 млн евро	1млн евро	0.5 млн евро	5 млн евро
Минимален брой на на нови работни места	50	50	50	10	50

3. Национална програма за развитието на индустриални зони и високотехнологични паркове

- Индустриалните зони и високотехнологичните паркове представляват неизменна част от инфраструктурата в България, подобно на пътищата и другата физическа инфраструктура, по отношение обезпечаването на експортно-ориентирани инвестиции в производството
- Визията за България 2020 би следвало да предвижда създаването на функционираща индустриална зона с модерни предприятия във всеки средно-голям град
- Необходимо е драстично решение и консенсус, което да дава възможност държавата и общините да предоставят земя на изключително изгодни условия на български и чуждестранни инвеститори чрез отстъпено право на строеж и/или нисък наем за дълъг период за приоритетни инвестиции над определен клас
- Подобно на индустриалните зони, високотехнологичните паркове предоставят инфраструктурата за развитие на високотехнологични индустрии, базирани на научна и изследователска дейност, и са част от иновационната система на страната. Визията за България 2020 би следвало да е в 4-5 основни града в България да съществуват подобни центрове, които да са основата за развитието на зараждащи се индустрии като чисти технологии, науки свързани с живота, фармацевтика, ИКТ, био-технологии и др.

4. Национален план за децентрализация, обвързана с привличането на инвестиции

- Привличането на инвестиции би могло да се обвърже и послужи като стимул за общините за фискална децентрализация
- Например, общините биха могли да получават корпоративен данък за инвестиции, сертифицирани от БАИ след 5-та година от въвеждането на инвестицията в експлоатация
- Това би дало стимул на местните власти активно да се конкурират за привличането и обгрижването на инвеститори в дългосрочен аспект
- Подготовката на такава децентрализация е тясно свързана с мерки по създаването на обособени индустриални зони, както и насочване на средства по европрограмите за създаване на екип във всяка община за инвестиционен маркетинг и обслужване на инвеститорите

**Част 3:
Обобщение, конкретни стъпки и въпроси за
дискусия**

**Цел:
Да подложим на обсъждане и потвърдим
приоритетите пред икономическата политика
на България**

Обобщение

- Макроикономическата стабилност е необходимо, но не и достатъчно условие за просперитет
- Микроикономическата политика за повишаване на производителността е нужната следваща стъпка. Тя обаче е и значително по-сложна, тъй като изисква много повече ангажираност и координация от различни заинтересовани страни
- Целта на тази среща е да постави основата, да обсъди ролите и да предложи конкретни инициативи и следващи стъпки за координация
- Насърчаването на инвестициите в експортно-ориентирани сектори може да бъде естествен двигател на клъстерната политика и координацията на микроикономическата стратегия за развитие
- Резкият спад на инвестициите в международен план и липсата на конкурентоспособност налагат по-агресивни краткосрочни стимули, както и изграждане на цялостна клъстерна среда в дългосрочен план

Предложения

■ Следните **седем клъстера са приоритетни:**

- Хранително-вкусова промишленост и земеделие
- Здравеопазване
- Транспорт и логистика
- Транспортно оборудване и машиностроене
- ИКТ и аутсорсинг
- Химическа промишленост
- Електроника и електротехника

■ **За всеки клъстер** трябва да се сформира **работна група в състав:**

- *Бизнес:* представители на компании, браншови асоциации
- *Образование:* представители на факултети на ВУЗ, средни специализирани училища
- *Наука:* представители на научно-изследователски центрове, лаборатории
- *Местно самоуправление:* областна администрация, общинска администрация
- *Държавни органи:* МИЕТ, МОМН, БАИ, други ключови за сектора институции
- *Синдикални организации* в клъстера

■ **Насърчаването на инвестициите изисква:**

- Промяна в *стимулите за инвестиции*
- Промяна в *ролята на Българска агенция за инвестиции*
- Промяна в *насърчаването на инвестиции на регионално ниво*, вкл.: изграждане на индустриални зони; изграждане на местен екип, който отговаря за инвестиции и клъстерна стратегия

Въпроси пред Съвета за икономическо развитие и социални политики

Конкурентоспособност

- Подходяща ли е представената концептуална рамка за повишаване на конкурентоспособността посредством развитието на кълстери?
- Има ли консенсус по предложените от експерти 7 основни кълстери в българската икономика, върху които да се акцентира първоначално?
- Как и от кого да се осъществи координацията по формулирането и изпълнението на конкретни кълстерни стратегии?

Инвестиции

- Има ли консенсус по предложените приоритетни сектори за привличане на инвестиции?
- Адекватни ли са предложените мерки за привличане на инвестиции (структура на БАИ и промени в стимулите)?

Ролята на регионите

Как могат регионите да имат значима роля в подобряването на регионалната конкурентоспособност и привличането на инвестиции? Как да бъде повишена тяхната готовност и правомощия за това?